

Препорака CM/Rec(2024)2

Од Комитетот на Министри до државите членки

За борба против употребата на стратешки тужби против јавното учество (SLAPPS)

*(Усвоена од Комитетот на Министри на 5 април 2024 година
На 1494-тиот состанок на Замениците Министри)*

Комитетот на Министри, согласно препишаното во Член 15.б од Статутот на Советот на Европа (ЕТС бр. 1),

Имајќи предвид дека Советот на Европа има за цел да постигне поголемо единство помеѓу своите членки со цел зачувување и унапредување на идеалите и принципите кои се нивно заедничко наследство, *меѓу другото* преку промовирање заеднички политики и стандарди;

Повикувајќи се на посветеноста на државите членки на правото на слобода на изразување и информирање, загарантирано со Член 10 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (ЕТС бр. 5, во понатамошниот текст „Конвенцијата“) и онака како што го толкува Европскиот суд за човекови права (во понатамошниот текст „ЕСЧП“) во судската пракса;

Повикувајќи се исто така и на еднаквата важност и на другите права загарантирани со Конвенцијата, вклучително и правото на правична судска постапка (Член 6), правото на почитување на приватниот и семејниот живот (Член 8), правото на слобода на собирање и здружување (Член 11) и правото на реална жалба (Член 13);

Повикувајќи се и потврдувајќи дека државите членки, покрај нивната негативна обврска да се воздржуваат од мешање во правото на слобода на изразување, исто така имаат позитивна обврска да овозможат безбедно и поволно опкружување за учество во јавна дебата за секого, без страв, дури и кога нивните мислења се спротивни на оние кои ги бранат официјалните власти или значајни делови од јавноста;

Повторувајќи дека слободните избори и слободата на изразување, посебно слободната политичка дебата, заедно претставуваат столб на секој демократски систем и дека соодветно има мал обем на ограничувања на политичкото изразување или дебата по прашања од јавен интерес;

Истакнувајќи дека јавниот интерес треба да се сфати како широк поим, бидејќи ги опфаќа сите прашања кои влијаат на, и ја засегаат јавноста, вклучително и контроверзните прашања, и дека јавноста има право да биде информирана за теми од јавен интерес и дека новинар(к)ите и медиумите имаат задача да споделуваат информации и идеи за такви теми;

Потенцирајќи дека вклучувањето различни гласови и перспективи, вклучително и оние на малцинствата и други мислења надвор од општоприфатените, е клучно за обезбедување плуралистичка јавна дебата и добро информирано и активно граѓанство;

Свесни дека асиметриите во политичка, финансиска и друга форма на моќ во општеството може да поттикнат нееднаквости во јавната дебата и дека неправилната употреба и злоупотреба на моќ и привилегии преку заканување или преземање правни постапки за малтретирање, заплашување или замолчување малцинства или критични гласови, претставува “ефект на одвраќање” од јавно учество;

Сериозно загрижени за постојаната појава во државите членки на Советот на Европа на голем број на заплашувања, закани, насилство, убиства и други кривични дела против поединци/ки или организации во улога на чувари на јавноста, и за ефектот на одвраќање кој таквите закани го имаат врз јавното учество, посебно кога истите поминуваат неказнети;

Алармирани за “ефектот на одвраќање” што го имаат врз слободата на изразување, јавната дебата и јавното учество, кој е предизвикан од правни постапки како закана, кои се иницирани или кои се водат како средство за вознемирување и заплашување на нивната цел, и кои исто така целат кон спречување, задушвање, ограничување или казнување на слободното изразување на теми од јавен интерес и на уживање на правото на јавно учество, често нарекувани Стратешки тужби против јавно учество (Strategic Lawsuits Against Public Participation) (во понатамошниот текст „SLAPPs“);

Свесни дека SLAPPs често се граѓански постапки, но се појавуваат и во контекст на управно и кривично право исто така, и дека кога во таквите постапки се изрекуваат управни мерки и кривични санкции истите може да бидат посебно рестриktivни и полесно да се употребат како оружје против јавните чувар(к)и, што резултира со посериозно влијание врз индивидуата и поголем ефект на одвраќање;

Со загриженост истакнувајќи дека жените и лицата со различна сексуална ориентација, родов идентитет и изразување и полови карактеристики, се соочуваат со посебни опасности во нивните улоги како новинар(к)и, бранител(к)и на човековите права и други јавни чувар(к)и, вклучително и кога истите се цел на SLAPPs, и забележувајќи ја потребата да се адресираат различните влијанија од ризиците и предизвиците со кои тие се соочуваат;

Барајќи да се консолидираат и надградат правните и политички одговори веќе преземени од страна на Советот на Европа, а во согласност со судската пракса на Судот и Препораките и Декларациите од Комитетот на Министри, како што се Препораката CM/Rec(2014)7 за заштита на укажувач(к)ите, CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедноста на новинар(к)ите и другите медиумски чинители и Препораката CM/Rec(2022)4 за промовирање поволно опкружување за квалитетно новинарство во дигиталната ера, и Декларацијата на Комитетот на Министри за пожелност на меѓународните стандарди при избор на форум а во врска со клеветата, „Клеветнички туризам“, за да се осигура слобода на изразување, и препознавајќи ја истовремено важноста за постигнување конзистентност и кохерентност помеѓу различните инструменти и иницијативи на европско и меѓународно ниво;

Препознавајќи ја важноста од ставање во употреба сеопфатни и ефективни стратегии за борба против SLAPPs кои дополнително ќе ги зајакнат легислативата и политичките рамки и практики;

Препорачува владите на државите членки:

- i. да ги имплементираат, итно и преку сите гранки на државните власти во нивна надлежност, насоките дадени во прилог на оваа препорака, целосно земајќи ги предвид принципите вклучени таму, посебно во насока на структурната и процедурална заштита, правните лекови, транспарентноста, поддршката за метите и жртвите, едукацијата, обучувањето, подигањето на свеста како и градењето на капацитетите.
- ii. посебно да внимаваат на SLAPPs во контекст на нивните ревизии на релевантните домашни закони, политики и практики, вклучително и согласно CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедност на новинар(к)ите и други медиумски чинители, за да се обезбеди целосна усогласеност на државите членки согласно Конвенцијата.
- iii. да ги промовираат целите на оваа препорака на национално ниво, како и на соодветни европски и меѓународни форуми и да се вклучуваат и да соработуваат со сите заинтересирани страни во насока на остварување на тие цели.
- iv. редовно да го ревидираат статусот на имплементација на оваа препорака во смисла на унапредување на нејзиното влијание, посебно за подобрување на механизмите за поддршка на целите и жртвите, и да го информираат Комитетот на Министри за мерките кои ги преземаат државите членки и другите чинители, за постигнатиот напредок и за сите останати недостатоци.

Прилог кон Препорака CM/Rec(2024)2 од Комитетот на Министри до државите членки за борба против употреба на стратешки тужби против јавното учество (SLAPPs)

I. Обем и дефинициски пристап

1. За целите на оваа препорака, стратешки тужби против јавно учество (SLAPPs) се сметаат правни постапки кои се закана, иницирани или започнати како средство за вознемирување или заплашување на метата, и кои имаат за цел да спречат, задушат, ограничат или казнат слободно изразување по прашања од јавен интерес и уживање на правата поврзани со јавното учество.
2. Главната цел на оваа препорака – да се заштити јавното учество од SLAPPs и да се спречи понатамошна употреба на SLAPPs во државите членки на Советот на Европа, треба да се реализира како дел од исполнувањето на поширокиот обем на обврски на државите членки во рамки на Конвенцијата со цел овозможување безбедно и поволно опкружување за учество во јавна дебата, што е основна карактеристика на плуралистички демократски општества кои целосно го почитуваат владеењето на правото и човековите права. Исполнувањето на таквите обврски се води од свеста дека одреден спектар од различни закани креираат „ефект на одвраќање„ од учество во јавна дебата и водат до само-цензурирање, ускратувајќи им ја на општествата плуралистичката понуда од информации и идеи кои им се потребни на индивидуите за да донесуваат информирани одлуки. Иако е потребно да се преземе нешто против SLAPPs, треба внимателно да се задржи балансот помеѓу засегнатите страни со цел да не се попречи правото на пристап до суд.
3. SLAPPs може да имаат различни форми и се предмет на разни одредби од националните правни рамки. Еден од предизвиците за државите членки во нивните напори за спречување на SLAPPs и во борбата против нивните штетни влијанија е брзото идентификување на SLAPPs и можноста да се осигура дека има на располагање правни и други заштитни мерки за ваквите тужби. Така, оваа препорака ги појаснува клучните поими и претставува водич за критериумите за дефинирање на SLAPPs со цел да им помогне на државите членки да ги идентификуваат SLAPPs и да калибрираат соодветни и ефективни правни заштитни механизми, одговори и други мерки за борба против нивното штетно влијание. Исто така, препораката поставува и разни индикатори.

Клучни поими

4. За целите на оваа препорака, и во согласност со правата од Конвенцијата, онака како што ги толкува Судот во неговата судска пракса, следните клучни поими се разбираат на сеопфатен и инклузивен начин:
 - a. „**Јавно учество**“ се однесува на сечие демократско право на учество во јавна дебата и јавни теми, онлајн и офлајн, и без страв или дискриминација. Ова право го вклучува правото на искажување мислења и идеи кои се спротивни на или критички настроени кон оние кои на официјалните власти или на поголемиот дел од јавното мислење, или кои ја навредуваат, шокираат или вознемируваат државата или било кој сегмент од популацијата, онака како што ги појаснува Судот. Терминот „сите“ ги вклучува сите јавни чувари и оние кои придонесуваат кон јавна дебата и сите учесници/чки во јавни теми, вклучително: новинар(к)и, медиумски организации, медиумски професионалци/ки и други медиумски актер(к)и, како што се граѓан(к)и новинар(к)и, граѓанските организации, на пример: здруженија и активист(к)и за

животна средина и антикорупција; синдикати; укажувач(к)и; академици/ки; блогер(к)и; бранител(к)и на човековите права; правни професионалци/ки; корисници/чки на социјални медиуми; културни работници/чки; и учесници/чки во креативната индустрија.

„**Јавно учество**“ исто така се однесува на правото на слободно групирање и здружување и правото на глас и излезност на избори. Јавното учество така вклучува широк спектар на активности како на пример застапување, новинарство, истражување и известување за прекршувања на законите или етичките норми, академско истражување, предавање, дебатирање, писмено обраќање до владини службеници/чки или корпоративни клиент(к)и, споделување петиции, учествување во парнични постапки кои имаат за цел да промовираат социјални промени или да заштитат постојни права или да ја заштитат животната средина, вклучување во мирни протести или бојкоти, вклучување во регионални и меѓународни механизми, или едноставно говорење против погрешна употреба или злоупотреба на моќ, злоупотреба на човекови права, корупција, измама или едноставно коментирање на било која тема од јавен интерес. Обемот на поимот исто така опфаќа и активности за подготовка, поддршка или асистенција при јавно учество.

- b. „**Јавен интерес**“ се однесува на сите теми кои ја засегаат јавноста и за кои е легитимно да се интересира јавноста, посебно оние теми кои се однесуваат на важни општествени прашања или кои ја засегаат добросостојбата на индивидуите или животот на заедницата или животната средина. Јавноста има право да прима информации и идеи и така да биде информирана за теми од јавен интерес, а новинар(к)ите и медиумите имаат задача да споделуваат такви информации и идеи. Јавниот интерес се протега и на прашања кои може да бидат значително контроверзни, но не може да се сведе на гладта на јавноста за информации за приватниот живот на другите, ниту на желба на публиката за сензационализам или воајеризам. Политика, актуелни теми, човекови права, правда, општествена благосостојба, образование, родова еднаквост, сексуална ориентација и родов идентитет, полово или родово засновано вознемирување или насилство, теми од областа на здравството, религијата, културата, историјата, климатските услови и животната средина се пример за теми од јавен интерес, за разлика од приватните врски на индивидуите или семејните односи. Темите може да бидат од јавен интерес на локално, национално или меѓународно ниво.

Критериуми за дефинирање на SLAPPs

5. **Таргетирање на јавното учество** – Правната постапка има за цел погрешно да го искористи или да го злоупотреби правниот процес со цел да спречи, задуши, ограничи или казни слободно изразување на теми од јавен интерес и уживање на правата поврзани со јавното учество.
6. **Опфаќање на сите причини за правна постапка** – Правните постапки може да вклучуваат неправилна употреба или злоупотреба на сите видови уставни или законски права за спречување, задушвање, ограничување или казнување за придонесување кон јавна дебата, вклучително но не и ограничено на клевета, навреда, навлегување во приватноста, заговор, повреда на правото на интелектуална сопственост, мешање во економијата или нанесување емоционални повреди. Иако ова генерално би значело граѓанска тужба, во некои судски надлежности можно е да се побараат прекршочни, управни мерки или кривична тужба против оние кои критикуваат, вклучително и преку

изрекување на судски забрани. Оваа дефиниција исто така ги опфаќа и „правните тактики за заплашување“ – времени или привремени мерки, агресивно врачување судски покани, или едноставно закани креирани за заплашување на другата страна со цел истата да се повлече.

7. **Сите фази на правна постапка** – Сите фази на правната постапка се релевантни, вклучително и иницијалната закана со поведување правна постапка, која сама по себе може да има “ефект на одвраќање” од јавно учество, како и постапките за присилно извршување.

Индикатори за СЛАПП

8. SLAPPs се манифестираат на различни начини и може да се користат различни индикатори за нивна идентификација. Таквите индикатори вклучуваат, но не се ограничени на, следните елементи:
 - a. Тужителот/ката се обидува да ја искористи нееднаквата моќ, како на пример нивната финансиска предност или политичко или општествено влијание, за да му/и изврши притисок на тужениот/ната;
 - б. Аргументите кои ги наведува тужителот/ката се агресивно формулирани, делумно или целосно неосновани;
 - в. Тужителот/ката бара правни лекови кои се непропорционални, претерани или неразумни;
 - г. Тужбеното барање има за цел да ги злоупотреби законите или постапките;
 - д. Тужителот/ката се вклучува во процедурални и парнични тактики креирани за зголемување на трошоците на тужениот/ата, како одложување постапки, одбирање форум кој не е поволен за јавно учество или е вознемирувачки за тужениот/ата, провоцирање со мачен обем на работа, жалби со малку или без изгледи да бидат успешни;
 - ѓ. Правната постапка намерно таргетира индивидуи, а не организации кои се одговорни за покренатата постапка;
 - е. Правната постапка е придружена од навредливи односи со јавноста со цел да се врши “булинг”, да се дискредитираат или да се заплашат учесниците/чките во јавна дебата или со цел да се одвлече вниманието од суштинската тема која е предмет на постапката;
 - ж. Тужителот/ката или нивните застапници/чки се вклучени во правно заплашување, малтретирање или закани, или имаат таква историја;
 - з. Тужителот/ката или со нив поврзани страни се вклучени во повеќе различни и координирани или прекугранични правни постапки врз основа на истите факти или во врска со слични теми;
 - с. Тужителот/ката системски одбива да примени вон-судски механизми за решавање на спор.

9. Иако не е задолжително SLAPPs да ги вклучуваат сите овие индикатори, колку повеќе од истите се присутни или колку е поакутно однесувањето, поголеми се изгледите правната постапка да се смета за SLAPP.

Конкретни форми/видови SLAPPs

10. Дополнително на општите карактеристики на SLAPPs, државите членки треба да ги земат предвид различните карактеристики на конкретните видови SLAPPs и нивните правни последици, како и да преземат соодветни и ефективни мерки за справување со конкретните закани кои биле наметнати.

i. Прекугранични SLAPPs

11. Во споредба со домашните SLAPPs кои се покренуваат пред еден национален правен систем, прекуграничните SLAPPs или SLAPPs кои се покренуваат во различни јурисдикции, носат дополнителни слоеви на комплексност, трошоци и стрес. За успешна одбрана во прекугранична SLAPP, потребно е експертско знаење на повеќе национални правни системи. Тоа обично значи ангажирање адвокат(к)и кои се професионално активни или кои имаат експертиза во релевантните јурисдикции, со што се зголемува севкупното времетраење и трошоците за подготвување и одбрана во правната постапка, и се зголемува „ефектот на одвраќање“.
12. Државите членки треба да преземат соодветни и ефективни мерки за ограничување на "пазареење на форум"¹, вклучително онака како што се наведува во Декларацијата на Комитетот на Министри за пожелност на меѓународните стандарди при "пазареење на форум", а во врска со клевета, „Клеветнички туризам“, за да се осигура слобода на изразување.
13. Државите членки исто така треба да обезбедат ефикасна заштита од пресуди од трети држави, имајќи ги на ум, како релевантни, европските и меѓународните стандарди во овој поглед кои се во подем.
14. Државите членки се охрабруваат да воведат правила за да се осигура дека кога SLAPPs се доведуваат пред судските или други власти во трета земја против физичко или правно лице со живеалиште во држава членка, таквото лице може да бара, пред судски или други власти во местото на живеалиште, надомест на штети и трошоци како резултат од постапки пред судски или други власти во третата земја, без разлика на живеалиштето на тужителот/ката во постапката во третата земја.

ii. Повеќекратни или координирани SLAPPs

15. Притисокот и вознемирувањето предизвикани од погрешна или злоупотреба на законот и на правните постапки се соединети и влошени, и трошоците за постапката се зголемени, кога тужениот/ната или група тужени се предмет на повеќекратни и/или координирани SLAPPs.
16. Судските или други власти на државите членки, при правењето проценка дали една тужба е SLAPP, или кога се разгледува SLAPP случај, треба да имаат предвид и да преземат соодветни и ефективни мерки за елиминирање или бар намалување на влошеното влијание од повеќекратни или координирани SLAPPs против тужените.

¹ Практиката на странките во спорот, обично тужителите, да изберат суд или јурисдикциски систем за кој веруваат дека ќе биде најповолен за нивниот случај.

17. Државите членки исто така треба да воведат правила за спречување на тужителот/ката од иницирање дополнителни постапки кои се однесуваат на истата тема, како и правила за да им се овозможи на судските или други власти ефективно да управуваат со координирани постапки кои се тесно поврзани, со цел да се избегне изложеност на тужените на повеќе постапки.

iii. SLAPPs кои целат на анонимно јавно учество

18. Карактеристика за SLAPPs кои целат на анонимното јавно учество е тоа што тужителот/ката инсистираат на присилно откривање на идентитетот на тужениот/ната чие учество било анонимно или под псевдоним, често пати поради страв за нивната лична безбедност доколку говорат под нивните вистински имиња. Откако ќе биде откриен идентитетот на учесникот/чката, истите се поподложни на закани, заплашување, злоупотреба и напади.
19. Државите членки треба да стават во употреба соодветни и ефективни механизми за заштита на идентитетот на анонимните јавни учесници/чки и доверливите извори на информации, со цел да го ограничат откривањето на нивниот идентитет до степен потребен за соодветна примена на правдата, вклучително и во согласност со Конвенцијата, и принципот на еднаквост на оружјата, Модернизирана Конвенција за заштита на индивидуите во насока на автоматска обработка на лични податоци (ЦЕТС бр. 223), Препораката CM/Rec(2014)7 на Комитетот на Министри на Советот на Европа до државите членки за заштита на укажувач(к)ите и други релевантни стандарди за приватност и заштитата на лични податоци.

II. Заштитни механизми, правни лекови и транспарентност

20. Државите членки треба да се осигураат дека нивните национални правни системи и нивната имплементација претставуваат сеопфатна правна рамка и разбирлив збир од структурни и процедурални заштитни механизми за превенција и минимизирање на штетното влијание на SLAPPs, како и целосен сет на правни лекови и мерки за поддршка при штетни влијанија од SLAPPs. Тие исто така треба да преземат неопходни и соодветни мерки за да обезбедат култура на транспарентност на тужбите кои се сметаат за SLAPPs.

A. Правна рамка

21. Државите членки треба да стават во употреба сеопфатна правна рамка која секому овозможува ефективно учество во јавна дебата и во јавни теми, безбедно и без страв.
22. Државите членки треба да ги одржуваат или да преземат, онаму каде што е соодветно, потребни правни или други мерки за спречување правни постапки кои се користат за закана, кои се иницирани или започнати со цел да се спречи, задуши, ограничи или казни слободното изразување на сите правни или физички лица на теми од јавен интерес и уживањето на права поврзани со јавно учество. Тие исто така треба да се претпазливи за да се осигура дека законодавството, санкциите и правните лекови не се применуваат на дискриминирачки или своеволен начин против јавното учество.
23. Правната рамка треба да биде предмет на редовни ревизии за да се процени и осигура усогласеност на рамката и нејзината примена со Конвенцијата. Ревизиите треба да ги опфаќаат сите постојни и нацрт-закони и под-законски акти, како и правната пракса, која се однесува на слободата на изразување, мирно собирање и здружување, и други права

на учество. Државите членки треба да преземат секакви правни и други соодветни мерки за заштита на таквите права, онаму каде што е тоа релевантно.

Б. Процедурални заштитни механизми

Ефективно управување со случаи

24. Државите членки треба да ги овластат судските и други надлежни власти активно и ефективно да управуваат со постапките со цел да се овозможи ефективно отфрлање на случајот и да се избегне било какво тактичко одложување. За да се постигне ефективно управување со случаите, судските и други надлежни власти треба да се осигураат дека страните ќе ги презентираат нивните случаи, одбрани, фактички наводи и други докази колку што е можно порано и поцелосно, како и што е можно посоодветно како што доликува на внимателно водење парнична постапка со цел да се осигура процедурална експедитивност.

Предвременно отфрлање на тужба против јавно учество

25. Државите членки во своите правни рамки треба да донесат адекватни и соодветни одредби во нивните националните закони, во согласност со Европската конвенција за човекови права и принципите на судската пракса на Судот, со цел да овозможи:

- a. судовите, на нивна сопствена иницијатива, да отфрлаат тужби како SLAPP во рана фаза на постапките, и
- b. тужените да поднесуваат барања за предвременно отфрлање тужби против јавното учество, за борба против штетните влијанија од SLAPPs врз дебатите на теми од јавен интерес.

Со ваквите одредби треба да се бара тужителите кои целат кон јавното учество да воспостават разумна причина за дејствување во најрана можна фаза на постапката со цел да се премине кон судење.

26. Судските и други надлежни власти треба да имаат правни овластувања за да направат проценка индикаторите дадени во став 8 (погоре) и целосно или делумно да ја отфрлат тужбата.

27. Условите за прифаќање на барања за предвременно отфрлање треба да ги одредува национален закон и треба, на пример, да вклучуваат судско разгледување на следните кумулативни критериуми:

- a. дали има изгледи тужбата да биде неуспешна на суд, и
- b. дали постапката се сведува на злоупотреба на процесот во смисла на SLAPP индикаторите дадени во став 8 (погоре).

28. Кога временските ограничувања за примена на правото на доставување барање за предвременно отфрлање се дефинирани со закон, истите треба да бидат пропорционални и да не се невозможни или да ја отежнуваат примената на ова право.

29. Барањата за предвременно отфрлање на SLAPPs треба да го вклучуваат правото на двете страни да бидат сослушани врз основа на принцип на спротивставеност и треба да се третираат со должна експедитивност од страна на судските и други надлежни власти, имајќи ги предвид околностите на случајот, правото на ефективен правен лек и правото на правична судска постапка, и применувајќи ги SLAPP индикаторите дадени во став 8 (погоре).

30. Државите членки треба еднакво да им овозможат на управните тела да отфрлаат тужби против јавно учество во рана фаза на постапките.

31. Кога тужениот/ната ќе поднесе барање за отфрлање тужби против јавното учество така што ќе достави доказ дека тужбата произлегува поради јавно учество на теми од јавен интерес и дека има неколку SLAPP индикатори, и кога судските и други надлежни власти ќе го прифатат таквото барање, останува на тужителот/ката да обезбеди докази против отфрлањето. Ова не ги спречува државите членки да воведат правила на докажување кои се поповолни за тужените.
32. Тужителот/ката треба да има еднаква можност да докаже дека правната постапка има изгледи да успее на суд или во управна постапка и дека нема за цел да ја спречи, ограничи или казни примената на правата кои се однесуваат на јавното учество.
33. Државите членки треба да се осигураат дека има опција за жалба по одлуката за предвременно отфрлање.
34. Државите членки треба да се осигураат дека барањето за предвременно отфрлање или било која жалба потоа се третира како забрзана постапка, имајќи ги предвид околностите на случајот, правото на ефективен правен лек и правото на правична судска постапка.

Прекин на постапка

35. Кога националниот закон дозволува, државите членки треба да се осигураат дека доколку тужениот/ата поднесува барање за рано отфрлање, главната постапка ќе биде прекината сè до донесувањето конечна одлука по таквото барање. Дополнително, правилата за прекин на постапка не треба да им дозволуваат на тужител(к)ите да ги менуваат наводите во постапката со цел да се избегне налог за отфрлање. Секоја измена и дополнување на наводите треба да биде предмет на одобрување од судските или други надлежни власти. Измени и дополнувања на наводите не треба да се дозволуваат откако ќе се поднесе барање за предвременно отфрлање од страна на тужениот/ната.
36. Одбивањето на барањето за предвременно отфрлање на постапка не треба да го спречи тужениот/ата повторно да даде аргументи, пред судиј(к)ата мериторно да одлучи, дека постапките против него/неа претставуваат SLAPP.

Обезбедување на трошоци за постапката и штети

37. Државите членки треба да воведат правила, во согласност со националните закони и пракса, со кои ќе се осигура дека во судските постапки против јавното учество, судските и други надлежни власти имаат овластување да бараат тужител(к)ите да дадат обезбедување за трошоците на постапката, или за трошоците на постапката и за штети, доколку таквото обезбедување се смета за соодветно во смисла на присуство на SLAPP индикаторите, онака како што се наведени во став 8 (погоре).

Реституција на правните трошоци

38. Државите членки треба да донесат соодветни одредби во нивните национални правни системи со цел да им се овозможи на судовите, по утврдување дека тужбата е SLAPP, да им наредат на тужител(к)ите кои ја поднеле тужбата да ги сносат сите трошоци на постапката, вклучително и целосните трошоци за правно застапување кои ги има тужениот/ната.

Смрти или престанување на деловна способност на тужениот/ата

39. Државите членки треба да се осигураат дека во случај на смрт или престанување на деловна способност на тужениот/ата во тековен предмет против јавно учество,

членовите на семејството и соработниците/чките на првично тужениот/ата кои ќе ја продолжат судската постапка имаат пристап до истите правни лекови и истата поддршка како и првично тужениот/ата. Државите членки се охрабруваат да обезбедат дополнителна заштита, онаму каде што е потребно, бидејќи таквите нови тужени може да бидат помалку спремни за справување со иницијалната тужба.

В. Правни лекови

Правни и други трошоци за постапката

40. Државите членки треба да донесат соодветни законодавни или други одредби за да обезбедат дека трошоците за барањата за SLAPP се сведени на апсолутен минимум.

Признавање на статус на жртва на SLAPP и надомест на штети

41. Државите членки треба да донесат соодветни одредби за жртвите на SLAPP да бидат признаени како такви и да добијат целосен надомест на штети како резултат од SLAPP, што ќе покрива и материјални и нематеријални штети, како на пример загуба на приход и емотивен стрес, како и надомест на трошоци, на пример за покривање правни и административни трошоци.

Ограничување на штети за тужителот/ката

42. Државите членки треба, во рамките на можностите на нивните национални правни системи, да обезбедат ограничување на штетите, со цел да се спречат навредливи или непропорционални финансиски казни за тужените, што би имало застрашувачки ефект врз нивното учество во јавноста, и да се избегне создавање финансиски стимулации за поднесување правни дејствија.

Ограничување на трошоци

43. Државите членки треба, во рамки на можностите на нивните национални правни системи, да обезбедат ограничување на трошоците за да се осигураат дека тужените се способни да формираат ефикасна одбрана да се заштитат од судските постапки што се водат за да им се исцршат финансиските извори на тужените, што пак ќе предизвика „ефект на одвраќање„ од јавното учество.

Мерки за разубедување

44. Државите членки треба да стават во примена систем на ефикасни, пропорционални и разубедувачки казни за одвраќање од SLAPPs. Ова мора да е пропорционално на достапните ресурси на тужителот/ката со цел да се овозможи ефективно одвраќање на идни потенцијални SLAPP тужители/ки. Државите членки треба да размислат за обезбедување отштета и парични казни за случаите каде што тужителите/лките демонстрирале особено екстремно однесување, и каде што треба да се надомести изгубеното време и психолошката штета предизвикани на тужениот/ната. Државите членки, исто така, треба да ја земат предвид, како понатамошно одвраќање, можноста за изрекување посериозни казни за тужителите кои постојано поднесуваат SLAPPs.

45. Државите членки треба да донесат соодветни законодавни одредби за да обезбедат дека, во случај на правна постапка за која се смета дека е SLAPP, судските или другите органи можат да наредат, на барање на тужениот/ата и на сметка на тужителот/ката, соодветни мерки за споделување на информации во врска со одлуката, вклучително и

нејзино целосно или делумно објавување како и на имињата на правните или физичките лица кои поднеле SLAPP, во согласност со релевантните европски стандарди за човекови права и заштита на податоци.

Овозможување вон-судски правни лекови

46. Државите членки треба со соодветни средства да обезбедат услови за ефективен пристап до вонсудски правни лекови, како што се алтернативното решавање спорови, медијацијата и медиумските совети, при тоа целосно почитувајќи ја независноста на истите механизми за решавање на SLAPP случаи.

Г. Култура на транспарентност

47. Државите членки треба да преземат соодветни мерки за да обезбедат целосна транспарентност и јавност во случаите за кои националните судски или други власти сметаат дека претставуваат SLAPPs, вклучително и преку нудење можност за објавување на наодите на судот.
48. Државите членки треба да овозможат собирање податоци во врска со SLAPP случаи. Во таа смисла, треба да обезбедат формирање јавен регистар на случаи кои се класифицирани како SLAPPs. Регистрите треба да се ажурираат и да ѝ бидат достапни на јавноста бесплатно и без одложувања. Во поглед на гарантирање целосен пристап до податоците, државите членки треба да овозможат регистарот да биде достапен офлајн и онлајн, во согласност со постојните европски човекови права и стандарди за заштита на податоци.
49. Државите членки треба да размислат за преземање соодветни мерски за да се осигураат дека судските или другите надлежни власти им обезбедуваат информации на адвокатските комори за исходите од SLAPP случаите.

III. Поддршка за метите на и жртвите на SLAPPs

50. Државите членки треба да организираат, овозможат и осигураат брз пристап до сеопфатен спектар на потребна поддршка и заштитни мерки за метите и жртвите на SLAPPs. Треба да се стават во функција постапки за обезбедување нивна физичка заштита од било каква потенцијална опасност. Државите членки треба да го олеснат обезбедувањето поддршка од страна на релевантните актери за метите и жртвите на SLAPPs, како што е доделување соодветни ресурси за да се обезбеди таква поддршка. За да бидат ефективни во пракса, државите членки треба да размислат за организирање поддршка во консултација со жртвите и метите, вклучително и преку нивните специфични здруженија, да ја прилагодат поддршката на нивните специфични потреби и ситуации и целосно да ги земат предвид нивните лични карактеристики или статус. Овој спектар на мерки треба исто така да биде достапен и за секундарните или индиректните жртви на SLAPPs, како што се членовите на семејството, соработниците/чките или адвокати(к)ите на метите и жртвите, кои треба соодветно да бидат заштитени од штетите предизвикани од SLAPPs.
51. *Правна поддршка* – онаму каде што е потребно и е во согласност со националното законодавство, државите членки треба да размислат за обезбедување соодветен пристап до бесплатна правна помош, вклучително и во насока на индикаторите од став 8 (погоре). Постојните национални механизми и инструменти преку кои се организира и обезбедува правна помош треба исто така да бидат достапни. Државите членки треба

да ги охрабруваат и поддржуваат независните организации специјализирани за правна помош, здруженијата на правни професионалци/ки, медиумите и медиумските совети, организациите на бранител(к)ите на човекови права, новинарските синдикати и здруженија, академските институции кои нудат правни услуги и други невладини организации кои нудат правни услуги за метите на SLAPPs. Државите членки треба, во соработка со релевантните чинител(к)и, да се стремат да им обезбедат на физичките и правните лица кои се мета на SLAPPs пристап до осигурување правна поддршка под правични услови.

52. *Финансиска поддршка* – Државите членки треба да размислат за обезбедување финансиска помош за жртви од SLAPPs, во соработка со националните здруженија на новинар(к)и, синдикатите и релевантните граѓански организации, вклучително и преку формирање национални фондови, грантови и/или друга помош за таа цел, или поддржување на постојните фондови или проекти кои имаат за цел финансиски да ги помагаат жртвите и метите на SLAPPs.
53. *Психолошка поддршка* – Метите и жртвите на SLAPPs може да имаат пристап до различни видови доверлива и професионална психолошка поддршка, како што е директното советување, упатување кај надлежни здравствени власти или финансиски помош за независно и директно обезбедување поддршка. Државите членки треба да ги охрабрат јавните здравствени власти да посветат време и ресурси за услуги за мети и жртви на SLAPPs.
54. *Практична поддршка* - Во случај кога е под закана физичката безбедност, метите и жртвите на SLAPPs треба да имаат пристап до механизми за навремено предупредување, како што се дежурни линии со кои оперираат организациите на граѓанското општество или независните државни агенции. Во исклучителни ситуации, државите членки треба да имаат во употреба ефективни и родово-специфични механизми за доброволно евакуирање на безбедно место и за полициска заштита. Онаму каде што е изводливо, постојните национални механизми и инструменти кои се достапни за друг тип на мети и жртви, треба да им бидат достапни и на метите на SLAPPs.
55. *Поддршка од приватниот сектор* – Државите членки треба да се осигураат дека релевантните актер(к)и од приватниот сектор работат во согласност со сите применливи закони чија цел е заштита на метите и жртвите на SLAPPs и да им ја обезбедат потребната поддршка. Таквата поддршка треба да важи и за вработените и за соработниците/чките ангажирани како хонорарци/ки.
56. *Информативна поддршка* – Државите членки треба да бидат охрабрени активно и континуирано да собираат и споделуваат бесплатни и лесно достапни информации за локалните и меѓународните организации кои обезбедуваат разни видови поддршка за метите и жртвите на SLAPPs.

IV. Едукација, обука и подигање на свеста

57. Државите членки треба да ги охрабруваат релевантите тела да ѝ дадат важност на оваа препорака – како и на едукативните материјали кои се однесуваат на темите кои се предмет на оваа препорака, вклучително и родовите прашања – во едукативните програми и во програмите за обука. Таквите програми треба да вклучуваат наменски обуки за правни професионалци/ки и релевантни јавни власти, земајќи ја предвид воспоставената судска пракса на Судот, постојните процедурални алатки и суштинските стандарди и клучни вредности и правила на професијата.

58. Државите членки треба да поддржуваат активности за подигање на свеста во корист на новинар(к)ите, другите медиумски актери, како и другите јавни чувар(к)и на темите кои се предмет на оваа препорака, истовремено почитувајќи ја уредничката слобода на новинар(к)ите и медиумите. Таквите активности ќе ја нагласат важноста на постапувањето во согласност со новинарската, правната или друга професионална етика, како прв слој на заштита од SLAPPs. Таквите активности треба исто така да го олеснат пристапот до ресурси и механизми, меѓународни, регионални, национални и локални, за заштита на сите актери во случај кога истите се предмет на SLAPPs.
59. Државите членки треба да развиваат или да го олеснуваат развојот на пошироки стратегии за подигање на свеста и мерки кои се однесуваат на општата јавност, а кои се фокусираат на демократската и општествената вредност на јавното учество и опасностите на SLAPPs и нивното штетно влијание.

V. Координација на национално ниво и меѓународна соработка

60. Државите членки треба да ги промовираат целите на оваа препорака на национално ниво, вклучително и на националниот јазик, јазиците од регионите и на малцинствата во земјата, да се вклучуваат и да соработуваат со сите заинтересирани страни за да се постигне колку што е можно широко споделување на нејзината содржина во различни материјали достапни на јавноста.
61. Државите членки треба да ги координираат нивните активности за спроведување на препораката, вклучително преку постојни или целно-креирани национални контакт лица, на конструктивен и инклузивен начин со надлежните национални власти и широк спектар на актери, вклучително и метите на и жртвите од SLAPPs.
62. За да се остварат целите на оваа препорака, а во насока на понатамошен придонес кон развојот на релевантните комплементарни стандарди и механизми против SLAPPs, државите членки треба да ја унапредат соработката и размената на информации, експертиза и најдобри практики со другите држави и на релевантните европски и меѓународни форуми.

Земјите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа се состои од 46 држави членки, вклучувајќи ги сите држави членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенцијата од страна на државите членки.

www.coe.int

Овој превод е направен со финансиска поддршка на Европската Унија и на Советот на Европа. Наведената содржина е единствена одговорност на Советот на Европа и не значи дека секогаш ги одразува ставовите на Европската Унија.

Превод кофинансиран
од Европската Унија

